

BETONDZSUNGEL

Kapu László (szerk.): Látszóbeton – látványbeton
Terc, 2013

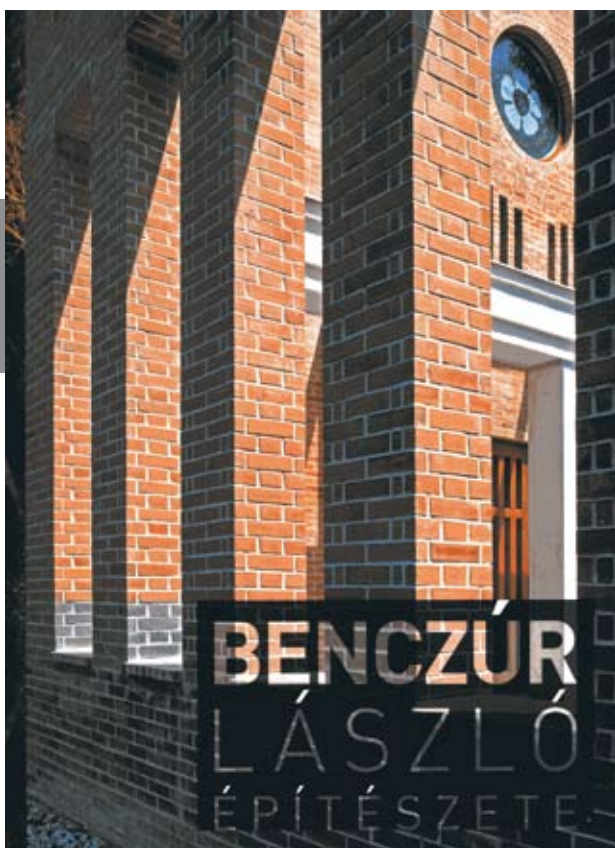
Amikor a bevezetőben azt olvastam, hogy nem csak a téma szakértőinek, hanem a szélesebb, érdeklődő közönségnek is ajánlják a könyvet, magamban egy kicsit elmosolyodtam: nem tudtam elképzelni azt az olvasót, akit csak úgy, magától érdekel a kortárs magyar és európai beton- és építésügyi szabványok rengetege, a kivitelezéshez használható anyagok felsorolása és rövid jellemzése. Be kell látnom, hogy tévedtem, a könyv tényleg nekik is szól, hiszen a beton egyszerű felveti műszaki és esztétikai kérdések teljes sorát, és habár némi képzavar a kortárs építészet logosának nevezni (ahogy a hátlapon olvasható), kétségkívül központi helyet foglal el az építészeti gondolkodásban, így különböző megközelítései közül legalább egy tanulságos lehet bármilyen érdeklődő számára. Ezt a sokszínűséget segíti elő az a zseniális szerkesztői döntés is, hogy nem egyszerűsítette a nyelvezetet, nem írt elő minden író számára követendő példát. Így lehetséges, hogy ironikus, gúnyos megjegyzéseket olvashatunk a minőségbiztosításról és a szabványokról szóló fejezetben, oldva ezzel a téma ridegségét, vagy akár egy teljesen egyéni hangú, anekdotázó beszámoló a kivitelező szemszögéből. Minden fejezet más hang-

latú, más megközelítést alkalmaz, elősegítve ezzel a folyamatosan fenntartható figyelmet.

Egyetlen furcsaság, hogy habár a hátlap és az előszó is azt hangsúlyozza, hogy szerkesztői koncepció eredményeként „a kötet kizárólag magyar példákon keresztül mutatja be a látszóbeton megvalósulásait”, található illusztráció a müncheni, lisszaboni, madridi metróról is. Igaz, ezek elenyésző részét képezik az egyébként igen gazdag képanyagnak: tervek, metszetek, építési dokumentáció és látványképek is segítik az eligazodást.

A kötetet kulturális kitekintések zárják, többek közt Csurga Ferenc betonszobrairól, a betonkenukról illetve a ruhetervezés és a beton kapcsolatáról.

5/5 ●●●●●

AJÁNDÉK

Benczúr Emese & ifj. Benczúr László: Benczúr László építészete
Luther kiadó, 2013

Ez egy személyes könyv, mellyel gyermekei és barátai köszöntik Benczúr Lászlót, és ennek megfelelően kell olvasni. A néha kicsit túlzottan patetikus hangnem itt a funkcióból fakad, ahogy a személyes hang is: a szerkesztők régi barátokat kértek fel, hogy Benczúr egy-egy épületének a bemutatása mellett elmondják személyes élményeiket, amelyek az ünnepelthez fűzik őket. Összesen kilenc épület, köztük a Millenáris Teátrum, a Budahegyvidéki Evangélikus Gyülekezet temploma és a Malév-uszoda lesz így apro-

pó a visszaemlékezéshez és a méltatáshoz. Egyetlen kivétel a Megyeri híd, melyet maga az építész elemez röviden.

A kötetet egy életművet bemutató katalógus és rövid bibliográfia zárja, továbbá kis, személyes meglepetésként egy válogatás a családi fotóalbumból: a nagyszülők fiatalkori képétől egészen a 2012-es Benczúrok című kiállítás megnyitójáig.

4/5 ●●●●●

NEHÉZ MUNKA ÉDES GYÜMÖLCSE

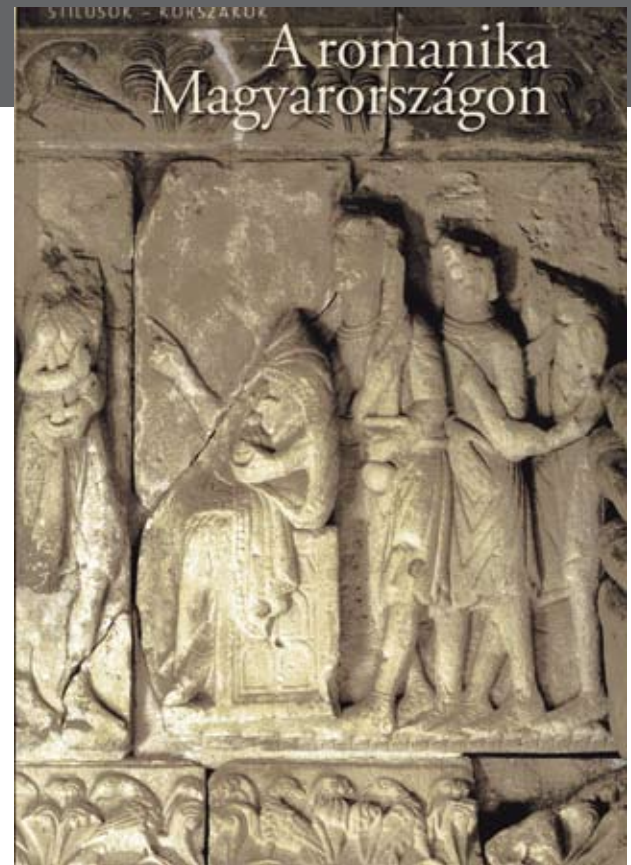
Marosi Ernő: A romanika Magyarországon
Corvina: stílusok-korszakok, 2013

Azt hiszem, ezt a kötetet leginkább az tudja értékelni, aki maga is a téma kutatója és naprakész ismeretei vannak a romanika magyarországi emlékeiről, azok kutatás-történetéről, illetve a kortárs tudományos diskurzusról. Akinél csak egy is hiányzik, annak nem tanácsolnám, hogy az elejéről kezdje el olvasni a könyvet: lapozzon inkább a könyv közepére, „A magyar romanika nevezetes együttesei” című fejezethez, és biztosítsa be magát az emlékek alapos tanulmányozásával. A legtöbb (tehát nem szakmabéli) olvasónak azonban még ez a fejezet is nehéznek bizonyulhat, ők ne szégyelljenek még tovább lapozni, egészen a szöszedetig, hogy biztosan értsék Marosi mondatainak „minden árnyalatnyi” jelentését. Nem fogják megbánni, a nehéz munka meg fogja hozni a gyümölcsét, amikor, immár alaposan felkészülve, nekikezdenek újra az első fejezetnek, „A keresztény kép meghonosodása Magyarországon”-nak. A szöveget értően olvasva feltűnik majd, hogy mi okozza a szín-

te érthetetlen mondatokat: Marosi minden szavával, odavetett megjegyzésével a tudományos értelemben vett pontosságra törekszik, semmi sincs elnagyova, semmi sem heurisztikus, minden részlet egyformán fontos. Ezt tetézi még az író azzal, hogy nem csak a romanika emlékeit, de azoknak rövid kutatástörténetét is be akarja mutatni, a 19. századi (félre)értelmezésektől a kortárs vitáig, esetleges kérdéses részletekig. Fantasztikus teljesítmény, de teljes mértékben az olvasóhatóság rovására megy.

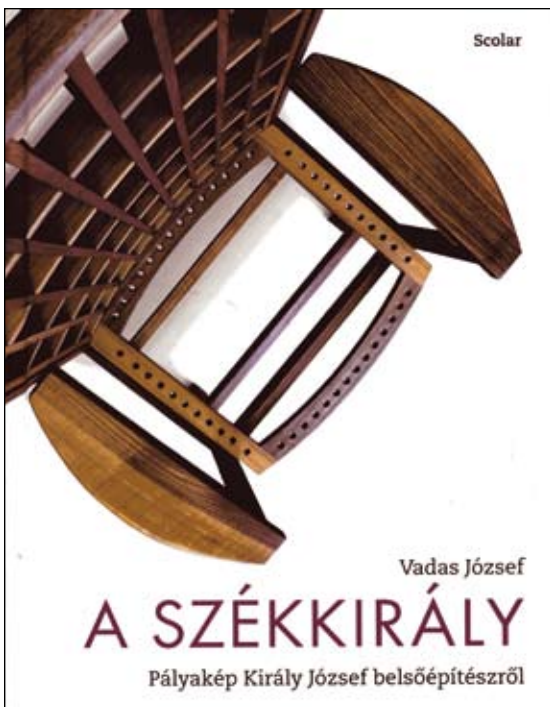
Pedig a szerkesztők tényleg mindent megtettek, hogy olvashatóvá váljon a könyv: bőségesek az illusztrációk (bár meg sem közelítik azt a mennyiséget, amit a szerző a szövegben említ), és a szöszedet mellett kronologikus illusztrációjegyzék, helységnévmutató és forrásszövegek is segítik az olvasót a tájékozódásban. Mit lehetne összefoglalásnak írni? Nehéz feladat, de megéri.

5/5 ●●●●●

DE GUSTIBUS NON EST DISPUTANDUM

Vadas József: A székkirály – Pályakép Király József belsőépítésről
Scolar, 2013

Ezzel a kötettel nekem két bajom van, és mindkettő személyes, ízlésbeli. Az egyik maga a cím: „A székkirály” menthetetlenül egy amerikai ülőbútorkereskedő reklámszövegét idézi fel bennem, és nem a Kossuth-, Munkácsy- és Ybl-díjas iparművészt, akinek az életművét és pályaképét a szerző bemutatni igyekszik. A másik a szöveg néha túl édes hangulata, amit a szerző azon szokása kelt, hogy minden hivatkozását rögtön értéke- li is egy jelzővel, így lesznek „szép cikkek”, „kiváló művészettörténészek” és „jó ízlést

nélkülöző épületgazdák”. De ha ezektől a személyes problémáktól eltekintek, a kötet minden szempontból kiváló: a szöveg informatív, a bőséges illusztrációk és lábjegyzetek segítik az olvasót az elmélyedésben. Különösen érdekes Király eredeti egyetemi jegyzeteinek –, melyeket az Iparművészeti Egyetemen 1991 és 2003 között tartott óráira készített – faksimilie kiadása a függelékben, mely segít megérteni azt a szellemi munkát, amely az alkotáshoz nélkülözhetetlen.

4/5 ●●●●●

EKLER RELOAD

Ekler Dezső: Házak – kiállítás az egri Kepes Intézetben

A hely, ahol vagyunk nem Kepes András visszavonulási terepe – bár a története legalább annyira érdekes. Eger központjában, a mai sétáló utcában ezen a telken egykor egy hajdúkapitány háza állt, aztán az egri kanonokokhoz került, hogy később klaszszicista stílusú kaszinó legyen belőle. A 20. század második felében volt ez szakszervezeti székház, intenzív koncertélete miatt sokan ifjúsági házként emlékeznek rá, most pedig imponálóan felújítva az Amerikában elhunyt híres festő, fotográfus és fényművész, Georges Kepes/Kepes György hagyatéka került ide, hogy a ház Kepes Intézetként éljen tovább, mely intézményt megnyitása után az OCTOGON is bemutatta (Somosi Rita: Kaszinóból művészeti központ, OCTOGON 2012/4).

De most nem Kepessel foglalkozunk (aki egyébként annak a Kepes Andrásnak a nagybátyja volt), és nem is ezzel az épülettel, aminek földszintén év végéig most az építész Ekler Dezső kiállítása látható.

Építész? Kiállítás?

Ekler Dezső építésze legalább annyira egyedi, mint egy építészről szóló tekintélyes kiállítás. Pedig mindez még ma sem természetes, így az első kellemes meglepetés, ahogy Egerben egy elegáns kiállítótérbe és ezzel szimbolikusan a magasművészetek régiójába, illetve nagy egyéniségei közé emelnek egy élő építész.

A kiállítás kurátora Széplaky Gerda az egri főiskolán tanít és esztétaként éppen nemrég kezdett el a térbeliséggel, valamint a kortárs magyar építészettel is foglalkozni.

Az építészeti kiállítás ötletével ő kereste meg a Kepes Központot és ha mai magyar építészet, akkor számára nyilvánvaló volt Ekler munkássága. Azért, mert saját szavaival Eklert a „legprogresszívebb” kortárs építésznek tartja, azaz olyan építésznek, aki képes a trendek fölé is emelkedni, akiben van valami olyan „megütköztető”, ami egyben emlékeztet újító szellemet is hordoz.

Amellett persze, hogy egy kurátor teóriát képez a bemutatáshoz, gyakorlati problémákkal is szembe kell nézni: hogy lehet például a három-, sőt négydimenziós építészeti kétdimenziós falakon bemutatni? A tervek, fotók, filmek (szerencsére az emlékeztetően jó előadó Eklerről több felvétel és portréfilm is készült) magától értetődőek, de egy életműkiállításon kell még valami más, ami többet is képes érzékeltetni, mint megvalósult épületek fotói sima egymásutánban. Így került egy méretes installáció a központi aulába, ami a látogatót fogadja – ez a felülről fényt kapó, üvegtetővel lefedett aula egyrészt maga is nagyszerű tér, másrészt afféle különleges, entrée hangsúlyt ad ennek a somlővásárhelyi részletnek. Somlővásárhelyen, a Somlóhegy lábánál épült meg (és még épül) Ekler eddigi talán legnagyobb munkája, a Szent Ilona borászat pezsgőérlelővel, látogatóközponttal és a zöldtetők alá rejtett más földalatti épületekkel. Ennek egy részletéből született az installáció, ami jóval kisebb ugyan mint az eredeti, mégis olyan makett, ami érzékeltetni tud valamit Ekler híres nagyítás-elméletéből is, hiszen ebben az elhelyezésére szolgáló tér-

ben más léptékben, de ugyanolyan monumentális tud lenni, mint a valóságban.

Népművészeti tábor, borászatok, iskolák, irodaházak. Ekler Dezső a nyolcvanas évektől meghatározó szereplője a magyar építészetnek. Első, ikonikussá vált épületei még Makovecz Imre közvetlen hatását tükrözték, a tehetséges tanítvány aztán úgy távolodott el mesterétől, hogy törekvéseiből meg is őrzött valamit. A kiállítás is ezekkel az épületekkel indul, a Nagykállói Népművészeti Tábor rendszerváltás előtt emelt épületeinek fotóival, amelyek még közvetlenül és erősen a népi kultúrából illetve Makoveczből építkeztek.

Aki azonban ismeri, legjobban alighanem mégis a borászatairól ismeri. Az első – a kilencvenes évek közepén épült Disznókő Borászat Mád és Mezőzombor határában, a 37-es út mellett – rögtön a legismertebb. Ekler Dezső a helyi kis pincék homlokzatát nagyította fel a borászati főépületnél, a lejjebb álló melléképület, a fából ácsolt traktorgarázs pedig kisebb fajta világhírre is szert tett. Ez az együttes szinte együtt él a tokaji tájjal, miközben már itt megfigyelhető, ahogy a tervező, mint természeti tereptárgyakat helyezi építményeit a tájba. Ez ismétlődik meg a Hilltop neszmei központjánál, majd az említett somlővásárhelyi Szent Ilona Borászatnál – ezzel egyébként később bővebben is foglalkozunk majd.

Ahogy a termeket járjuk érezni csak meg, mennyire fontos Ekler Dezső építészetében az állandó léptékváltás. Mert nemcsak a legnagyobb mimetikus eljárása miatt van állandó átjárás konkrét és elvont között, de a hétköznapi funkciók mögött láthatatlan ideák is testet öltenek közben, és mindig érzékelhető valami összeköttetés az anyagi és anyagtalan világ között.

Az egri kiállítás legnagyobb része persze fotókon látható. Én amúgy nem győzöm hangsúlyozni, hogy mennyire félrevezető lehet egy esztétizáló, „túl jó fénykép”, ami a környezete részeként élő épületet kimetszi onnan és ezzel valódi viszonyulásaitól is megfosztja, köszönhetően azonban Bujnovszky Tamás nagyszerű építészeti képeinek, a részletekbe menően is gazdag képanyag itt különösebb leírások és szájrágás nélkül is illusztrálni tudja azt, amit Ekler Dezső az elmúlt 25-30 évben alkotott.

És akkor a papíron marad tervekről és a híres Alessi kávé és teáskészletről még nem esett szó, pedig utóbbi az egri kiállítás egyik igazi fénypontja – a színezüst, úgynevezett szerzői példány egyenesen Milánóból érkezett. A kiállítás december 31-ig látható.

Fotó: Mizsei Anett

